

MEHMET ZEKİ DALBOY'UN

KONYALI HATTATLAR ÜZERİNE MAKALELERİ

Ahmet
ÇELİK

MEHMET ZEKİ DALBOY'UN KONYALI HATTATLAR ÜZERİNE MAKALELERİ

MEHMET ZEKİ DALBOY

1295/1879'da Konya'da doğan eğitimci, araştırmacı ve yazar Mehmet Zeki Dalboy, Hadimli Hacı Mehmet Efendi'nin oğludur. Annesi Hatice Vahide Hanım'dır.

Mehmet Zeki Bey, İl Milli Eğitim Müdürlüğü Arşivi'nde bulunan Özlük dosyasında kendi el yazısıyla doldurduğu evrakta şöyle demektedir:

“İsmim Mehmet, mahlasım Zeki'dir. Mahlasımla yad olunuyorum. Pederim Konya Vilayeti Mahkeme-i Ticaret Reisi iken vefat

eden Hacı Mehmet Efendi'dir. Konya vilayeti Şemsi Tebrizi Mahallesi'nde 15. hanede 30 Ramazan 1297/ 4 Eylül 1295 (miladi 16 Eylül 1879) tarihinde Salı günü doğdum. Konya'da biraderim **Mehmet Sabit Efendi**'den mekâtib-i ibtidaiyye (ilkokul) ve rüşdiyyede (ortaokulda) okunan bi'l-cümle durusla (derslerle birlikte) mantık tahsil ederek Konya Daru'l-muallimin (öğretmen okulun)'a dehaletle müretteb olan ulum ve fünunu talim ve müddet-i muayenesi zarfında şahadetname ahzine (diploma almaya) muvaffak oldum. Yine bu sırada biraderimden Meani, Akaid ve Fıkh-ı şerifi okudum. Türkçe ve Farsî tekellüm (konuşma) ve kitabet (yazma) eyler arabiyeyi anlayıp tercüme ve tahrir (yazma) ederim.”
KMEM2-73.9

MEMURİYETİ

1313/1897'te Konya Darulmuallimin'den mezun olduktan sonra öğretmenlik hayatına atılan Mehmet Zeki Bey sırasıyla; **Kaş kazası** ilk mektep başmuallimliği (20.9.1314 / 02.10.1898 - 15.4.1315 / 27.04.1899), **Isparta rüştiyesi** (ortaokulu) muallimi sânisî (12.5.1315 / 24.04.1899 -19.08.1318 / 01.01.1902), **Isparta idadisi** (Lisesi) Din Kültürü, Arapça, Farsça, Tarih ve Coğrafya dersleri öğretmenliği (19.8.1318 1.09.1902-1.12.1325 / 14.12.1909), **Niğde** (11.12.1325 / 24.12.1909 -28.3.1331 / 10.04.1915), **Nevşehir İdadisi**

(1.4.1331 14.04.1909 -1.6.1335 / 1909), **Konya İmam Hatip Mektebi** Tarih Coğrafya öğretmenlikleri (2.5.1341/ 1925 - 15.6.1341 / 1921) ve **Konya Köprübaşı Mektebi** (22.4.1928 - 23.02.1935'e kadar) başmuallimlerinde bulundu.

Özlük dosyasındaki bir nota göre: "İdari işlerde muvaffakiyet gösteremediğinden Maarif Vekâleti'nin 12.3.1933 tarih ve 42.209 no.lu emri ile uhdesinden başmuallimlik alınarak muallimliğe nakledilmiştir." denilmektedir.

Nevşehir İdadisi'nde görevli iken istifa ederek Konya'ya döndü. Bu arada bir müddet ticaretle meşgul olan Mehmet Zeki Bey, Konya Halkevi'nde çalıştı. 11 Haziran 1928'de "Asar-ı Atika Muhibler Cemiyetinin" kurucuları arasında yer aldı.

MAKALELERİ

Babalık, Yeni Fikir, Selçuk ve Yeni Meram gibi gazetelerde halk edebiyatı ve hattatlarla ilgi yazıları yayımlandı.

Yeni Fikir: Tatbikatı Dersiyye, sayı 3 s.22-24; Tahrir Dersi Numunesi, sayı 4 s. 20-22, sayı 5 s.21-24; Sururi, sayı 27, s.22; Sururi ve Şem'i, 29; Aşık Hasan, sayı 30; Tekeler ve Ocak, 45)

Babalık: Açık Mektup, Babalık 7 Ağustos 1923; Tetkikatı Tarihiye: Konya Darüşşifası Nerede İdi? Babalık, 1 Temmuz 1924; Konya'da Halıcılık, Babalık 15 Teşrinisani/Kasım 1926; Fakir Çocuklarımızı Mektebe Rağbetini ve Adedini Nasıl artırabiliriz, Babalık 1 Ağustos 1926; Memleket Tetkikleri: Sille Nahiyesi, Babalık, 13 Teşrinievvel/Ekim 1927; Ramazan Latifeleri (Karaboğa), Babalık, 29 Şubat 1928; Eski Şakalarımızdan Biraz da Şaka (Karaboğa), Babalık, 7 Mart 1928; Milli Kütüphane, Ba-

balık, 28 Mart 1928; Memleket Tetkikleri, Niğde Vilayeti ve Toroslar ve Yaylalar, Babalık, 28 Mayıs 1928; Koç Bekir Ağa, Babalık, 26-28 Haziran 1928; Sikleman (Beyaz Zambaklar Ülkesinden adlı eserden özet), Babalık, 15 Temmuz 1928; Vatanperver Doktor (Beyaz Zambaklar Ülkesinden adlı eserden özet), Babalık, 31 Temmuz 1928; Bir Kitap Münasebetiyle, Babalık, 15 Teşrinievvel/Ekim 1928; Küçük Fıkralar, Babalık, 31 Teşrinievvel/Ekim, 2, 5, 6, 8, 9, 15, 16, 18, 20, 21, 23 Teşrinisani/Kasım 1928; Eski Devir Yeni Devir, Babalık, 29 Teşrinievvel 1934; Vardar Ali Paşa, Babalık, 9 Nisan 1934.

Selçuk: (Saatçi Ali Galip Efendi, 15 Temmuz 1934, sayı: 1, s.6; Latifeler (Karaboğa) Selçuk, 1 Ağustos 1934 sayı:2, s.17).

Yeni Meram: Konya'da Adlarla İlgili Gelenek ve İnanmalar, Yeni Meram 21 Mart 1956; Sıçan günü ve Farelere Dair Folklor maddeleri, Yeni Meram, 23 Haziran 1957.

ŞAHSİYETİ

Afif Evren bir yazı dizisinde onu şöyle tanıtır: "M. Zeki (Dalboy) Konya matbuatında, (Babalık) gazetesi sütunlarında uzun yıllar imzası görülmüş emektarlardandır. Öğretmenlik, tüccarlık yapmış, bir yandan da yerli ve taşralı halk şairlerinin hayatlarını, mahalli gelenek ve görenekleri, Konyalı hattatları, köylü fıkralarını sık sık yazmış bir zattır. Derlediği ve yazdığı fıkralarda (Karaboğa) takma adını kullanırdı, şişman, esmer, dolgun yüzlü, şakacı bir vatandaştı. Türkiye ve dolayısıyla Konya matbuatında, Ürgüp'teki Peri Bacalarından, mağaralardaki freskli Bizans kiliselerinden ilk defa bahseden odur ve yazısı Babalık gazetesinin Memleket Tetkikleri sütunlarında çıkmış-

tır. O yazısında (Mekke'ye giden Yuanis) efsanesinden de bahseder. Zeki Bey, nasıl olduğu gibi görünmüş ve konuşmuşsa yazılarını da öyle yazmıştır. Yazı dili çok sadedir. Az okumuş bir adam bile anlayabilir. Yıllar boyunca derlediği, tespit ve neşrettiği (halk bilgisi) ile (Konya Halkiyatı)na sürekli olarak hizmet etmiştir, Özel kitaplığında bir hayli yazma eser, cönk bulunduğunu söylerdi. Vefatından sonra ne olmuştur bilmiyorum. Zeki Bey, tarihi konularla da ilgilenirdi. Kısa aralıklarla on beş yıl yazmıştır diyebilirim. Yanılmıyorsam, topladığı Sille halk ve saz şairlerine ait bilgiler Konya Halkevi tarafından kitap halinde çıkarılmıştır. Bende (folklor-halk bilgisi) sevgi ve alakasını uyandıran rahmetli Zeki beydir. Aynı zamanda babacan, dürüst ve temiz bir zattı.”⁽¹⁾

Yine Afif Evren, onun hakkında şunları kaydeder: “Hatırımında kaldığına göre M. Zeki bey 1926'dan önce Nevşehir idadisinde veya rüştiye mekteplerinde bir müddet belki de uzun bir müddet öğretmenlik yapmış bulunduğu yerlerin ve bölgelerin tarihi ve coğrafi özelliklerini yakından tetkik etme imkânını elde etmişti. Mevlana sülalesinden ve Konya'nın eski avukatlarından Sabit Bey merhumun kardeşi (galiba ya anneleri ya da babaları ayrı olacak) idi. Konya ve çevresinin halkiyat ve harsiyatı üzerine uzun seneler kısa fasılalarla Babalık gazetesinde yayınlamıştı. Çalışmaları sırasında bir hayli eser, cönk vesaire topladığını hatırlıyorum. Özel kitaplığındaki o vesikaların kendisinin ölümünden sonra ne olduğunu bilmiyorum. Çok sade, konuştuğu gibi yazan bir zattı. Derlediği ve yazdığı halk fıkralarında Kara-

boğa takma adını kullanırdı. Şişman, esmer, şakacı bir zat idi. Şehrimizde uzun müddet öğretmenlik, başöğretmenlik yapmıştı. Az çok kültürlü idi. Yazılarını edebi bakımdan değil Konya Folkloru bakımından değerleri vardır. Ancak halk bilgisi derlemelerinde metotlu şekilde çalışmıştır. Sille saz ve Halk Şairleri isimli derleme mahsulü eseri Konya halkevi yayınları arasında çıkmıştı. M. Zeki Bey Konya'nın kültürel hayatına öğretmen ve halkiyatçı olarak hizmet edenlerdendir. Aynı zamanda babacan ve haluk bir insandı. M. Zeki Dalboy, Toroslarda, Ürgüp, Nevşehir, Niğde, Bor dolaylarında yaptığı tetkik gezisinde Kapadokyalılardan, Bizanslılardan hatta ta eski İranlılardan kalmış bazı eserleri görmüştür. Ürgüp'ün Göreme'sindeki Peri Bacalarına, Bizanslılardan kalan mağara kiliselerine girmiş, fresklerinin duvarlardaki renkli resimler güzelliklerine hayran kalmıştır. Hatta orada halktan dinlediği bir efsaneyi de tespit etmiştir. Niğde sınırları içerisinde şimdi ismini hatırlayamadığım bir köyde yeraltı şehrinde pek eski devirlerden kalma mezarlara rastlamıştır. Cumhuriyet devrinin başlangıç yıllarında o mıntıkalarda bilhassa Göreme'deki eserleri gören ve yazan ilk tetkikçi rahmetli M. Zeki Dalboy'dur.”⁽²⁾

Mehmet Zeki Bey, Köprübaşı Mektebi'nde görevli iken 23 Şubat 1935'de Konya'da vefat etti. 24 Şubat 1935 tarihli Babalık Gazetesi onun vefat haberini şöyle vermektedir: “M. Zeki Kültürlü Bir kardaş daha kaybettik. Köprübaşı İlkokulu muallimi M. Zeki'yi de kaybettik. Konya'nın kültür hayatında sayılı varlıklardan biri olan bu se-

(1) Afif Evren, Milli Mücadele Konya'sında Yazarlar ve Şairler, Yeni Konya, 27-28 Temmuz 1960

(2) Afif Evren, 40 Yıl Evvelki Bir Tetkikçi, Yeni Meram, 14 Mart 1963.

vimli ve değerli sima evvelki gün rahatsızlanmış ve gözlerini ebediyen kapatmıştır. M. Zeki, memleketin irfanen yükselişi için çalışanlardan biri idi. Kendisini muhitine tanıtmış ve sevdirmişti. Elliye geçkin yaşta hayata gözlerini kapayan Zeki'nin gazetemizde birçok yazıları çıkmış matbuata da hizmetleri dokunmuştur. Merhumun cenazesi dün saat onikide Şems Mahallesi'ndeki evinde kaldırılarak dostlarının, meslektaşlarının ve halkın gözyaşları arasında ebedi istirahatgahına tevdi edilmiştir. Aile efradının, meslektaşlarının teessürlerine iştirak ederbaşlarınız sağ olsun deriz.”(3)

Musalla Kabristanı'nda Gömeç Hatun Türbesi karşısındaki mezar taşı (ada:114, pafta: 1475) kitabesi şöyledir: “Konya'nın Değerli Büyüğü, Hacı Mehmet oğlu, Mehmet Zeki Dalboy, burada yatıyor, yaşamasını okumak, Okutmak, öğrenip, öğretmekle geçirdi, Ulusu için çok yazılar yazdı, Adını saygı ile an, Tanrı onu uçmağı ile yargılasın. Doğumu: 1880, Ölümü: 23.02.1935”

Eşi Fatma Hanım'a 1 Mart 1935 tarihinden itibaren 18 lira 90 kuruş dul aylığı bağlanmıştır.

MÜZEHHİP, MÜCELLİT VE HATTATLAR ÜZERİNE

Mehmet Zeki Bey'in, Babalık gazetesinde “**Konya'da Hat, Hattatlar, Tezhip ve Ciltçilik Sanatları Üzerine**” bir dizi makalesi yayınlanmıştır. Bu makalelerinde Mehmet Zeki Bey, son dönemde yaşayan bazı hattatlarımız hakkında değerli bilgiler vermektedir. Bu makaleler şunlardır:

1. Eski Hattat ve Müzehheplerimizden: Müzehhip Mustafa Efen-

Mehmet Zeki Dalboy

di.⁽⁴⁾

2. Hattalık Teclid Ve Tezhib: Kadızade Hacı Hamdi Efendi, Hacı Mahmut Efendi, Mustafa Rüştü Efendi, Mahub Efendi.⁽⁵⁾

3. Hattatlarımız: Ahmet Rüşdi Efendi, Ali Vehbi Efendi, Osman Hamdi Efendi.⁽⁶⁾

4. Eski Hattatlarımızdan, Hacı Mehmet Zeki Efendi, Şems Dedesi Hacı Ahmet Efendi.⁽⁷⁾

5. Eski Hattatlarımız: Mustafa Fehmi Efendi, Hacı Ali Rıza Efendi.⁽⁸⁾

6. Eski Hattatlarımızdan: Osman Haki Efendi.⁽⁹⁾

7. Eski Hattatlarımızdan, Çolak Hafız Mehmet.⁽¹⁰⁾

Makaleler, latin alfabesinin kabulünden önce olduğu için Osmanlıca olarak yayınlanmıştır. Konyalı müzehhip, mücellid ve hattatları

(4)Babalık, 14 Mayıs 1927.

(5)Babalık, 17 Temmuz 1927.

(6)Babalık, 29 Temmuz 1927.

(7)Babalık, 15 Eylül 1927.

(8)Babalık, 5 Teşrinievvel/Ekim 1927.

(9)Babalık, 25 Teşrinievvel/Ekim 1927.

(10) Babalık, 27 Teşrinievvel/Ekim1927.

(3)Babalık, 24 Şubat 1935.

tanıtmayı amaçlayan bu makaleler “Eski Sanatlarımızdan: Hattatlık, Teclid Ve Tezhib”, “Eski Hattatlarımız” ve “Hattatlarımız” gibi isimler taşımaktadır.

Kaynaklarda⁽¹¹⁾ Mehmet Zeki Bey’in Hacı Ali Beyzade Köse Hasan Efendi 16 Ağustos 1927, Hafız Mustafa Hulusi Efendi 18 Ağustos 1927 ve 25 Temmuz 1927 tarihli Babalık gazetesinde geçen (ve elimdeki Babalık arşivinde mevcut olmayan) “Eski Hattatlardan Abdülğani Efendi” adlı makalelerine ise ulaşamadım.

AFİF EVREN’NİN ÇALIŞMASI

Hattatlarla ilgili Mehmet Zeki Bey’in adı geçen bu çalışmasından sonra bir başka çalışma **Afif Evren’e aittir.** Onun “Konyalı Bazı Muharrirler, Şairler, Hattatlar, (Konya 1937)” adlı eserinin 20-22. sayfaları arasında Hacı Hamdi (Kadıızade) ve oğulları (s.23-25), Hafız Ahmet Rüştü (s.26-27), Mustafa Ahmet Fehmi (s.28-29), Ali Rıza (Çopur Kadı) (s.30-31), Osman Hamdi (s.32-33), Şair Hattat Vehbi Efendi’yi (s.34) incelemiştir. Fakat Afif Evren, Mehmet Zeki beyi anlattığı bölümde küçük kitabına almış olduğu Konyalı hattatların hal tercümelerini Mehmet Zeki Bey’in yazılarından özetlediğini ifade etmektedir. (s.15)

VELİ SABRİ UYAR’IN HATTATLAR ÇALIŞMASI

Konyalı hattatlarla ilgili geniş çaplı diğer çalışma **Veli Sabri Uyar’a**⁽¹²⁾ aittir. Veli Sabri Uyar’ın

Konya Dergisinde yayınladığı “**Hattatlar Armağanı**” adlı çalışması Mehmet Zeki beyin yayınından yaklaşık 20 yıl sonradır. “Hattatlar Armağanı” adlı çalışmanın önsözünde Veli Sabri Uyar şöyle demektedir:

“Konya’mızın son zamanlarda pek nadir yetiştirmiş olduğu güzel sanatlar bakımından büyük değer taşıyan hattatlar, tezhipçiler, nakışçılar ve mücellitleri ad ve sanları günler geçtikçe unutulmaktadır. Şimdiye kadar Konya’yı bu yönde ilgilendiren bir eser dahi yayınlanmamıştır. Gerçi “Kamusü’l-A’lâm”, “Tuhfetül-hattatin” ve “Devhatü’l-küttap” gibi eserlerde bazı Konya hattatlarının adları varsa da bunların tekrar neşrine lüzum görülmediğinden eserime almadım. Epey zamandan beri çalışıp çabalayarak derlediğim ve sırf kendi naçiz kaleminin mahsulü olan (110) adet hattatın kısa tercümei hallerini (Hattatlar Armağanı) adıyla yayınlamayı uygun gördüm. Eserde adı geçen hattatlar Konya, Sille ve Ilgın çevresinde yaşamış olanlardır. On dokuzuncu yüzyılda yaşayanlardan başlayarak bugüne kadar gelip geçen hattatlar yazılmıştır. Yalnız bunlardan on iki tanesi hayattadırlar. Bununla beraber eserde görülen hataların niyet-i halisaneme bağışlanacağı ümit eder ve noksanının ikmalini bu sahada çalışan kıymetli varlıkların tamamlamasını rica ederim.”⁽¹³⁾

(11) Muzaffer Erdoğan, “İzahlı Konya Bibliyografyası”, s. 62-63.

(12) Veli Sabri Uyar hakkında bakınız: Mehmet Önder, Acı Bir Kayıp Veli Sabri Uyar, Yeni Konya, 23 Ocak 1954; Mehmet Önder, Konya’nın Yetiştirdikleri: Veli Sabri Uyar 1874-1954, Yeni Meram, 4 Haziran

1955; Mahmut Sural, Elli Yılı Öncesinden Her Yünlüyle Konya, Yeni Konya, 5 Kasım 1975; Mahmut Sural, Veli Sabri Uyar’ın Defterlerinden, Konya’nın Sesi, 11 Nisan 1978; Hilmi Yücebaş, Örnek Bir Öğretmen Veli Sabri Uyar, Yeni Konya, 15 Mart 1984; Mehmet Ali Uz, Konya Kültürüne Hizmet edenler, Konya 2003, s.9-13; Saime Yardımcı, “Konya’da Asırlık Bir Çınar”, Konya 2011, s. 54, 55. Ahmet Çelik, Konya’nın Fihristi: Veli Sabri Uyar (I), Merhaba Akademik Sayfalar, 5 Mart 2014, S.5, s.70-73; Veli Sabri Uyar (II), Merhaba Akademik Sayfalar 12 Mart 2014, S.6, s.88-92; Ahmet Çelik, Konya Ansiklopedisi, Veli Sabri Uyar, 9/24-25.

(13) Konya, Temmuz Ağustos 1946, sy.93-94 s. 24.

Veli Sabri Uyar, Konya dergisinde Temmuz 1946'dan itibaren yayınlamaya başladığı 206 Konyalı hattatın terceme-i halini bu dergi 1950'de kapanıncaya kadar devam etti. Onun araştırması da tamamlanamadan kaldı.

1976'da **Mahmut Sural** "Konya'nın Sesi" gazetesinde çalışırken onunla görüşmek için bir bayan gelir, ona haber verirler. Aşağıya inen Mahmud Sural tanımadığı bir hanımla karşılaşır. Bayan, Veli Sabri Uyar'ın kızı **Nazire Hanım**'dır. Elinde paketlenmiş 12 adet defteri yazara vererek "Lütfen şunlara bir bakınız. Ben eski yazıyı bilmediğim için okuyamıyorum. Herhalde değerli bir şey olmalı." der. Mahmud Sural bunları inceleyerek yeni harflere çevirir ve 11 Nisan 1978'den itibaren Konya'nın Sesi gazetesinde bir kısmı özet olmak üzere "**Veli Sabri Uyar'ın Defterlerinden**" başlığı ile neşreder. Bu yazı dizisi 199 sayı olarak 12 Aralık 1978 tarihinde sona erer.

Mahmud Sural, "**Hattatlar Armağanı**" hakkında şöyle demektedir:

"Veli Sabri Uyar bu eseri önce üç defterde toplamış sonra 32x21 boyutunda başka bir defterde bir araya getirmiştir. 227 hattatımız içermektedir. Bu eser eski Halkevlerinin yayınladığı "Konya Mecmuası"nda yayınlanmıştır. O yayınlar bu defterdeki sayıyı bulmamaktadır."⁽¹⁴⁾

Günümüzde Koyunoğlu Kütüphanesi 15201-5 No.ya kayıtlı rik'a hattı ile yazılı olan "Hattatlar Armağanı" adlı çalışmamın esasını teşkil eden Veli Sabriye ait defter ise toplam 100 sayfadır.

(14) Konya'nın Sesi 12 Eylül 1978.

Sahipata Vakıf Müzesi (Dahilek ya Rasulallah)

MEHMET ZEKİ BEYİN HATTATLARLA İLGİLİ MAKALELERİ I.ESKİ HATTAT VE MÜZEHHİPLERİMİZDEN

1- MÜZEHHİP MUSTAFA EFENDİ

Memleketimizde yetişen, harsımıza hizmet edenlerden birisi de Müzehhip ve mücellit **Kavaklı Mustafa Efendi**'dir. Kavak, Akvıran nahiyesine tabi Konya'ya dokuz saat uzak bir köydür. Mustafa Efendi 1201/1786 tarihinde doğmuş köyündeki sıbyan mektebinde okuduktan sonra Konya'ya tahsile gelmiş. Bir taraftan medrese dersi okumuş bir taraftan da mücellitlik öğrenerek Fakih Dede mahallesinden bir ev almış Konya'ya yerleşmiştir.

Sanatında çok mahirdir. Müzemizde, camilerimizde tezhip ettiği mushaflardan, levhalardan bazıları mevcuttur. Ziyaret, tilavet edildiğinde sanatındaki derece-i iktidarı mahareti anlaşılır. Bu ince zarif sanatı kimden öğrendiği belli değildir.

Damadı Hacı Mehmet Efendi ile oğlu Mehmet Efendi'yi de

Müzehhip olarak yetiştirmiştir.

Damadının işleri pek o kadar hoş a gidecek derecede değilse de **oğlu Mehmet Efendi**'nin işleri zariftir. Bu da pek çok Mushaf, kitap, Enam, Delâil ve levhalar tezhip etmiştir.

Tezhip ettiği levhalardan biri İstanbul'da yüksek bir fiyatla satılmış esbak valilerimizden Hacı Ali Paşa'nın akrabaları tarafından satın alınmıştır.

Hacı Ali Paşa (1790-1842)⁽¹⁵⁾ Konya'ya vali olup geldiğinde İstanbul'da akrabasının onda gördüğü kıymetli levhayı tezhip eden Mehmet Efendi'yi buldurup yazısını hattatlardan birisine yazdırarak Muhammed Efendi'ye aynı sistemde tezhip ettirmiş ve pek çok memnun kalarak mühimce bir bahşış vermiştir.

Mehmet Efendi, iri vücutlu büyük elli, kaba-saba gibi görünür bir zat idiyse de işleri ince ve zariftir. O koca ellerle bu kadar ince işleri nasıl yaptığına insan hayret eder.

Sanatındaki maharetini anlatırken "Ben babamın derecesine yetişemedim. Benden sonraki gelecekler benim kadar olamayacak." dediğini anlatırlar.

Hakikaten bu güzel sanat bu zatın vefatıyla ölmüştür. Maa't-teesüf bu gün Konya'mızda bu işle meşgul yoktur."⁽¹⁶⁾

II. ESKİ SANATLARIMIZDAN: HATTATLIK, TECLİD VE TEZHİB

2- KADIZADE HACI HAMDİ EFENDİ

Konyamızın en eski ailelerinden, nadir yetiştirdiği hattatların-

dan birisi de **Kadızade Hacı Hamdi Efendi**'dir.⁽¹⁷⁾ İlmiyle amil olan, tabiat-ı şiiiriyesi bulunan meşayıhten imiş. Sülüs, nesih, talikte mükemmel üstat imiş. Sicillat-ı mehakimde mevcut vakfiyelerin birçoğu kendi kalemindedir. Pek mükemmel müzehheb (tezhibli) Mushaf-ı şerif, delail (ü Hayrat)lar, Mevlana hazretlerine olan medhiyesi, iyiliğini gördüğü paşalardan birine söylediği el yazısıyla kasidesi aileleri nezdinde mahfuzdur. Bu zat birçok kimseleri yetiştirdiği gibi kendi oğullarından **Hacı Mehmed Efendi**, Mustafa Rüşdü Efendileri de hattat etmiştir. İlmiyle hattatlığıyla şeyhliğiyle pek ziyade şöhret alan Bozok evlatları kendisinden sonra "**Hamdizadeler**" diye de şöhret almıştır.

Hacı Mehmet Efendi'nin bazı mescitlerde ve aileleri nezdinde kıymetli yazıları olduğu gibi mahdumları **Hacı Mahmut Efendi**, **Abdülkadir Efendi**, **Hacı Ali Efendi** de mükemmel hattat imişler.

3- HACI MAHMUD EFENDİ

Hacı Mahmud Efendi, güzel sese malik makama aşına, sol ile yazar bir zat imiş. Senelerce sıbyan muallimliği yapmış, pek çok şakirt (öğrenci) yetiştirmiştir. Yazdığı Mushaflar bu gün ellerde mevcut olduğu gibi nesihle yazdığı kıymetli bir Delail-i Şerif'i de biraderzadesi (kardeşinin oğlu) Abdülkadir Efendi'dedir.

Bu zatın mahdumları (oğulları) mütekaid (emekli) mirivalardan **Hamdi Paşa**⁽¹⁸⁾, Erzincan sermü-

(15) Konya Valisi Hacı Ali Paşa hakkında bakınız: Muzaffer Erdoğan, Anıt, Mart 1949, sayı: 2 s.15-16; Nisan 1949, sayı:3, s.13-15.

(16) Babalık, 14 Mayıs 1927.

(17) Hacı Hamdi (Kadızade) ve oğulları hakkında bakınız: Afif Evren, Bazı Konyalı Muharrirler ve Hattatlar, Konya 1937, 23-25.

(18) Hamdi Paşa hakkında bakınız: Veli Sabri Uyar, Hattatlar Armağanı, Konya, Mayıs 1948, Sayı: 115 s.15; İsmail Hakkı Koman, Topçu Livası Konyalı

hendisi **Said Bey** hattat bulunuyorlar.

Hacı Mahmud Efendi'nin biraderi Abdülkadir Efendi merhumla Hacı Ali Efendi'nin de aileleri nezdinde (yanında) birçok güzel yazıları vardır.

Hacı Ali Efendi'nin mahdumu Urfa Muallim (öğretmen) Mektebi, Edebiyat-ı Arabi, Farisiye muallimi Abdülkadir Efendi'nin de güzel yazıları varsa da hattatlığı terk etmiştir.

4- MUSTAFA RÜŞDÜ EFENDİ

Hacı Hamdi Efendi'nin diğer oğlu **Mustafa Rüşdü Efendi**⁽¹⁹⁾ de en değerli hattatlarımızdandır. Hattın tekâmül ettiği zamanlara ait gayet güzel itina ile yazdığı müzehheb (tezhibli) bir Mushaf-ı Şerifi İstanbul'da Keçecizadeler'den Reşat Fuad Bey'in kütüphanesindedir.

Burada Selimiye Camii'nde bazı yazıları olduğu gibi Müzehane'de de levhaları vardır.

Şeyh Sadreddin Konevi Kütüphanesi'nde bulunup eski, pek kıymetli olduğundan baş son müzehheb sahifeleri kesilip çalınan Mushaf-ı Şerifi'nin noksan sahifeleri de yazısına göre yazmış, ikmal edilmiştir.

Biraderzadesinin oğlu olan tüccardan **Hacı Ragıp Efendi** yedinde (elindeki) "el-Kâsibü habibullah" (Anlamı: Çalışan, Allah'ın sevgilisidir.)içerisine Sure-i Fetih sığdırılan besmele-i şerif, "şifau'l-cinan, kıraatü'l-kuran" (Anlamı: Canların şifası, Kuran okumaktır.) levhaları pek değerli eserlerdendir.

Hamdi Paşa, Konya Mayıs 1940, sayı: 32 s.1790-1794.

(19)Mustafa Rüşdü Efendi hakkında bakınız: Veli Sabri Uyar, Hattatlar Armağanı, Konya, Ekim-Kasım 1948, sayı 120-121 s.50.

Oğlu tarafından söylenen: "Hamdizade Mustafa Rüşdi de oldu bi-nişan" mısraı vefatı tarihini gösterir.

5- MAHBUB EFENDİ

Bu zatın oğlu **Mahbub Efendi**⁽²⁰⁾yi İstanbul'da nadir yetişen hattatlar meyanında sokmak lazımdır. Konya'da göze çarpan her levha kendisine ait olduğu gibi Şerafeddin, Aziziye,⁽²¹⁾ Kapu Camilerinin, Türbe Mescidi'nin,⁽²²⁾ Isparta'da Çelebiler Mahallesi Mescidinin insanın seyrine doyamadığı en güzel yazıları da kendisindedir. Pek güzel bir halk edebiyatı şairi idi. **Darulhadis Medresesi** tamir edildiğinden tamirine dair kendisinin yazdığı ve ince talikle pek mahirane bir surette yazdığı manzume-i tarihiyesi elan Daru'l-hadis içinde muallâktır. Son mısraı: "Behiştî âsânı ihyâ oldu bu Daru'l-hadis ya Hü" dur.

Mahbub Efendi'nin şişe içerisine yazdığı bir yazısı Hamza Dede-zade Tüccar Hasip Efendi'dedir.

Mahbub Efendi, nakkaşlıkta, hakkaklıkta mahir idi. Yazısını yazdığı camilerin nakkaşlarını da kendisi yapmıştır. Nakışlar Üçüncü Ahmed'in zamanına ait nakışları andırır. Pek çok talebesi vardır.

(20) Mahbub Efendi (1843-1897) hakkında bakınız: Veli Sabri Uyar, Hattatlar Armağanı, Konya, Aralık 1948, sayı 122 s.28: SadeddinNüzhed Ergun-Mehmed Ferid Uğur, Konya Vilâyeti Halkiyyât ve Harisyyâtı, Konya, 1926, s.100-104; Afif Evren, Konyalı Bazı Muharrirler, Şairler, Hattatlar, Konya 1937, s.25; R. Mahmut Gazimihâl, "Konya Halk Sazıcıları III, Folklor Postası, II (15):3-6; Emine Yeniterzi, Tanzimattan Cumhuriyetin İlk Yıllarına Kadar Konyalı Şair Ve Yazarlar Türkiyat Araştırmaları, Konya 2001, sayı: 10, s.114.

(21) Aziziye Camii iç kısım doğu kapısının üstündeki "Ya müfettiha'l-ebvabiftahlenahayra'l-bab" hattının altındaki 1293/1876 tarihli ketebe yazısı şöyledir: "Ketebe cemü hazih'il-hutut Muhammed Mahbub el-Konevi bin Hamdi Mustafa Rüştü"

(22) Hasan Özönder, Mevlana Türbesi Mescidi ve Semahanesinin Son Nakkaş ve Hattatı Konyalı Mahbub Efendi, Türkiyat Araştırmaları, sayı 1, s.93-108, Konya, 1994 (IV. Milletlerarası Türkoloji Kongresi Tebliği, İstanbul, 24 Eylül 1982)

Aziziye Camii, Mahbub Efendi.

Alâeddin Camii'ni yazan ve nakışlarını yapan meşhur hattatlarımızdan Topçuzade (Mehmet) Arif⁽²³⁾ ve lisemiz Arabî muallimi fazılı Abdullah Atıf (Tüzüner)⁽²⁴⁾ Efendiler bunlardan başka Adil Efendi, Alaş İmamzade Ahmed Efendi, Milli Kütüphane memuru İsmail Zühdü Bey⁽²⁵⁾ yetiştirdiği meşhur hattatlardandır.⁽²⁶⁾

III. HATTATLARIMIZ

6- AHMET RÜŞDİ EFENDİ

Konya'mızın en eski ve asil ailelerinden yetişen Türk harsına (kültürüne) ince zarif sanatlarına hizmet eden hattat, şair, ediplerimizden birisi de müderrisinden Abdulfettazade Mehmet Efendi oğlu Ha-

(23) Ahmet Çelik, Topçuzade Mehmet Arif Bey (1872-1942), Merhaba Akademik Sayfalar, 8 Ekim 2014, S.29, s.452-466.

(24) Ahmet Çelik, Konyalı Abdullah Atıf Efendi, Merhaba Akademik Sayfalar, 28.11.2012, S.30, s.475-480.

(25) Ahmet Çelik, İsmail Zühdü Bey (1893-1928), Merhaba Akademik Sayfalar 23 Mart 2016, C. 16, S. 9, s. 141-144.

(26) Babalık, 17 Temmuz 1927.

fız Ahmet Rüştü Efendi'dir.⁽²⁷⁾ 1210/1795 tevellütlüdür. Mihmandar Mahallesi ahalisindedir. Konya medreselerinde okumuş fudelan meşhur müftü **İsa Efendi**'den icazet almış, yazıyı Kastamonulu meşhur hattat **Mustafa Hilmi Efendi**'den öğrenmiştir.

Uzun müddet Şems Mahallesi, sıbyan mektebinde hocalık yaparak pek çok şakirt yetiştirmiştir.

İlim ve fazlı, zühd ve takvası, sa'y ve gayreti, ahlak-ı hamidesi olduğundan bütün memleket eşrafının çocukları kendisinden okumuş, adına "**Ayan Hocası**" derlemiştir. Tabiat-ı şiiiriyesi varmış. Yazıklar olsun ki bütün eş'arı telef gayb olmuştur. Yalnız merhum refikası hanıma yazdığı şuzişli mersiyesiyle, Musalla'daki kabir taşında kazdırdığı edebiyatı kalmıştır.

Ellerde, aileleri nezdinde değerli yazıları levhaları vardır. 1268/1851'de hatt-ı nesihle yazdığı tezhib ve teclid ettirdiği bir Mushaf-ı Şerifi Kapu camiindedir.

7- ALİ VEHBİ EFENDİ

Oğlu **Ali Vehbi Efendi** yetiştirdiği hattatların en ileri gelenlerindedir. Babasından başka Giritli hattat **Şükrü Efendi**'den yazı yazmış icazetname almıştır. Bu da 1270/1853 tevellütlü (doğumlu) dür. Celi, nesih, talik, kufi yazılarında maharet-i kamilesi vardır.

Ellerde, yeğeni **Gazezade Nuri Efendi**'de çok değerli levhaları vardır. Talik yazısındaki mahareti çok fazladır. Bu zat hem mücelit hem de mühezzib olduğu gibi varlığıyla iftihar olunur ulema, fudela, üdeba-ı şuaradandır. Mükemmel bir divan teşkil edecek kadar

(27) Afif Evren, Konyalı Bazı Muharrirler, Şairler, Hattatlar, Konya 1937, s.26-27.

Türkçe, Arapça, Farsça ebyat-ı eş'arı (şiirleri), hece vezniyle söylediği manzumeleri ve çocuğuna söylediği pek nahif ninnileri ve bazı tarihleri yedimde mevcuttur.

Konya medreselerinde mebusu muhterememiz Naim Hazım Bey Efendi'nin dedeleri **Naim Efendi**'den okuduktan sonra Kırkağaç'a giderek **Kayacıklı Osman Efendi**'den icazetname almıştır. Matbu "Sure-i Asr", "Sure-i Kevser", "Sure-i Feth" ve "ehassul-havas ala Sure-ti'l-İhlas tefsirleri" olduğu gibi gayri matbu "Tuhfe-i Vehbiye" bir de naziresi olduğundan bazı ahabları ve bilenleri künyesine "**Vehbiyi Sani**" derler.

Yine Abdülfettahzadeler'den olan **Namdar Rahmi, Sadreddin Rahmi** beylerle amcazade olurlar. Her ne kadar tedkik ve tetetbuatımız hattatlık mühezziblik mücellitlik üzerine ise de numune olmak üzere **Nuri Efendi** hanesinde kendi el yazısıyla kızı **Safiye Hanım** için nesihle yazdığı söylediği şu tarihi yazmayı münasip gördüm:

Dü çeşmim nergis-i nurum bi-hamdillah malu' etti.

Huda bir duhter-i cennet safa bahşiyle şâd etti.

Muammer eylesun Rabbim, ci-han durdukça var olsun.

Hazeran ger şükr olsun sevin-dirdi ebeyni.

Aceb mi çıksa Rumice cevahirle olur tarih.

Safiye'm hûb cevher çün cemal makale aynı.

Dedi **Vehbi** cevahirle müzey-yen oldu tarihi.

Cümle güherin mütedevr odur ve lü'lüü gayri.

Diğer yeğenin oğlu **Rüşdi Efendi** için söylediği tarih:

Şerafettin Camii, Mahbub Efendi.

Niyeti sala için fark bil de bir kadekesa biz.

Konya'ya duhulumüzdaki baş mı yakalandığımız.

Dil be-kavir etmiş eydin **Rüşdi**'nin tarihini.

Sad hazeren bi-şumar tarihi dai de deniz.

Vakt merhunesi gelince yüz bin söylesek.

Necmi geldi **Vehbi** yazdı iş bu tarihiniz.

8- OSMAN HAMDİ EFENDİ

Konya’ımızda yetişen Türk har-sına (kültürüne) ince sanatlarına hizmet edenlerden biri de Müzehane’deki İkinci Mahmud’un emriyle **Konyalı Eşari Mehmet Vehbi Dede**’nin Hafız Divanı Şerhi’ni yazan Müzehhip teclid eden **Ahmet Şükrü Dede**’nin oğlu **Osman Hamdi Efendi**’dir.⁽²⁸⁾ Babası gibi hem hattat, hem Müzehhip, hem mücellid etmiş. Babasından öğrenmiş ve Sille hocalarından merhum **Hacı İsmail Efendi**’den okumuş icazetname almış her iki ayda bir Mushaf yazarmış. İtinayla yazdığı tezhib ve teclid ettiği büyük kitada bir Mushaf-ı Şerifi Kapu camiindedir.

Ferid Paşa merhuma yazdığı **“Menakıb”** Mevlana Türbesi’ndedir.

Osman Dede’ye yazdığı “Mushaf-ı Şerifi” Müze’dedir. Ziyaret edildiğinde derece-i mahareti anlaşılır. Ellerde ve aileleri nezdlerinde değerli yazıları vardır.

Konya İstanbul matbaalarına pek çok yazılar yazmıştır. Vefatı 1323/1905’dedir. Aziziye cadde-sinde tüccar Ahmet Efendi oğludur.⁽²⁹⁾

(28) Osman Hamdi Efendi hakkında Veli Sabri Uyar şunları kaydeder. 1260/1844 tarihinde Sille’de doğmuştur. Ahmet Şükrü Dede’nin oğlu ve Osman Haki Dede’nin torunudur. Babası gibi Hattat, nakkaş, müzehhip ve mücellit idi. Sille hocalarından merhum Hacı İsmail Nazifi Efendi’den ders almıştır. Yazdığı büyük kitada bir Mushaf-ı şerif Kapı Camii şerifine konulmuştur. Eski Konya valilerinden Ferit Paşa’ya yazdığı Menakıbü’l-Mevlana eski türbedarlardan İspartalı Osman Vehbi Dede’ye yazdığı Mushaf-ı şerif türbeyi Mevlana Müzesi’ne alınmıştır. Konya vilayet matbaasında da bulunmuştur. “Emali Şerhi Celalettin, Devvani, Kasideyi Nuniye Şerhi, İradeyi Cüziyyey eait risaleyi mümeyyeze bi-mezhebi ehli sünne ve’l-cemaa daha bu gibi birçok risaleler yazmıştır. Bunlar hep merkez vaizi Aksekilzade Hüseyin Efendi’de mevcuttur. Bizzat görülmüştür. Yazdığı eserlerin sonuna şöyle yazmıştır: “Harrahu el-müznib Osman Hamdi es-Sillevi bin Ahmet eş-Şükrü ibni Hafız Zeynelabidin gaferallahu zünübehüma ve-livalideyhi. Amin.” Osman Hamdi çok değerli ve ünlü hattatlarımızdandır. 1323/1905 tarihinde vefat etmiştir. Sille Aşağı Mezarlığında mefundur. Hattatlar Armağanı, Konya, Temmuz Ağustos 1949, sayı: 129-130 Konya, s.21; Afif Evren, Konyalı Bazı Mu-harrirler, Şairler, Hattatlar, Konya 1937, s.32

(29) Babalık, 29 Temmuz 1927.

IV. ESKİ HATTATLARIMIZDAN 9- HACI MEHMET ZEKİ EFENDİ

Şehrimizde yetişen hattatlar-dan harsımıza (kültürümüze) hiz-met edenlerden birisi de Hacı **Mehmet Zeki Efendi**’dir.⁽³⁰⁾ **Alaiyeli Efendizade hattat Memiş Efendi hattat Hüsnü Hamdi Efendi**’nin oğludur.

1233/1817 tevellütlüdür. Şems Mahallesi ahalisindedir. Konya’da İrfaniye Medresesi’nde okumuş, yazıyı babası Hamdi Efendi’den öğrenmiştir.

Siyakat, ta’lik, celi, sülüs, ne-sih, divan, rik’a yazılarda mehareti kamilesi (tam bir yeteneği) vardır. 1255/1839’de Konya Evkaf Baş Kâtipliğine, bir müddet sonra sı-rası ile arazi memurluğuna, mü-fettişliğe, ticaret mahkemesi riya-setine, cihad komisyonuna, belediye riyasetine (başkanlığına), Niğde Vilayeti a’şar müdürlüğüne tayin olunmuş 1296 senesi Rama-zan bayramının ikinci günü (19 Eylül 1879) vefat etmiştir.

Merhum pek çok Mushaf, De-lail (-i Hayrat), Şifa, Enam-ı şerif, levhalar yazmış ve pek çok kimse-lere de yazı hocalığı yazmıştır.

İtina ile yazdığı, İstanbul mü-hezziblerine tezhip ettirdiği Mus-haflardan birisi Eski Konya Valile-rinden Hacı Ali Paşa’da, birisi de kendi damadı **Abdülvahid Çelebi Efendi**’de, birisi de oğlu **Ragıp**

(30) Mehmet Zeki Efendi hakkında Veli Sabri Uyar şunları kaydeder: “Hattat Alaiyelizade Mehmet Zeki Efendi 1233-1817 miladi yılında doğmuştur. Sıbyan mektebinde okumuş sonra medreselerde iyi ders görmüştür. Hattatlığı o zamanın değerli hattatla-rından hututu mütenevviyai (çeşitli yazılar) öğren-miştir. Güzel sülüs ve nesih ve talik yazardı. Birçok Mushaf-ı şerif ve risaleler ve levhalar yazmış ve bir-çok kimselere yazı hocalığı yapmıştır. Ve yazıdan dahi icazet vermiştir. Konya’ımıza pek çok hizmet etmiş değerli ve sanatkar hattatlarımızdandır. 1296 yılında vefat etmiştir.

Efendi'dedir. Vefatında satılıp umur-u hayriyesine sarf edilmek üzere yazdığı üç Mushaf vefatından sonra satılarak vasiyeti mucibince umur-u hayriyesine sarf edilmiştir.

Merhum musikişinas, ney üfle-mekte mahir, ashabı hayr ve hase-nattan bir zat idi.

Şems Dedesi **Hacı Ahmet Efendi** başlıca yetiştirdiği hattat-larımızdandır.

ŞEMS DEDESİ

10- HACI AHMET EFENDİ

Hacı Ahmet Efendi'nin ta'lik-teki mahareti (yeteneği) diğer yazı-larından fazladır. Bu da uzun müd-det Sadreddin, Fahreddin, Saffet, Abdülvahid Çelebilerin hizmet-i kitabetinde, Şems Dedeliği'nde, İstinaf Mahkemesi Azalığında bu-lunmuştur.

Mahdumları **Selahaddin ve Hacı Rıza efendilerde** yazıyı ken-di öğrenmiştir.

Selahaddin Efendi'nin ta'lik yazı ile beraber "Menakıb-ı Mevlana"sı, **Hacı Rıza Efendi**'nin de yazdığı Şemsi Tebrizi hazretleri-nin iki hırkasından biri esbak Şey-hülislam Sahib Molla Efendi (1838-1910)'de⁽³¹⁾, biriside burada mah-dumu Sıraç Kazım Efendi'dedir.⁽³²⁾

V. ESKİ HATTATLARIMIZ

11- MUSTAFA FEHMİ EFENDİ

Nesih, celi, ta'lik, divani gibi hu-tut-u mütenevviada (çeşitli hat ya-zılarında) ecille-i kalem ve harsımı-za (kültürümüze) hizmet eden (Mustafa Fehmi Efendi)⁽³³⁾ Konyalı

bir hattatımızdır.

Mahbub Efendi ile birlikte ica-zet almıştır. Her ikisinde üstadı Mahbub Efendi'nin pederi **Ham-dizade Mustafa Rüşdü Efen-di**'dir. 1254/1838 tarihinde **Gilis-ralızade Hüseyin Efendi**'nin sul-bünden (soyundan) Konya'da te-vellüt etmiştir.

Konya, İstanbul medreselerinde okumuş ve müftü esbak **Kara-hafız Mustafa Efendi (v.1287/1870)**'den⁽³⁴⁾ ikmali nü-sah ederek ahz-ı icazete (icazet al-maya) muvafık olmuştur.

Esnay-ı tahsilinde (eğitimi sıra-sında) elde ettiği hakkaklık, hattat-lık, saatçilik gibi sanatları sayesinde zamanını zevk ile geçirmiş ve bir aralık Mevlevi tarikatına girerek sikke giymiştir.

1311/1893 tarihinde tahsil se-nelerine gelmiş olan çocuklarını okutmak için maa-aile (ailesiyle birlikte) Konya'dan ayrılmış ve İst-anbul'da temekkün etmiştir (yer-leşmiştir).

Musikiye olan meyl ve istidadı ahiran inkişaf ederek o yolda da maharetini göstermiş ve bilhassa erbabı ihtisas arasında kidaye-i na-yedan dermişti. Hazreti Ali'ye fart-ı muhabbeti (aşırı sevgisi) ile ma-ruf idi. Yalnız bu hususta mutaas-sıp görünen arkadaşı Mahbub Efendi ile aralarında sebk eden (ge-çen) latifeleri meşhurdur.

Mahbub Efendi, **Aziziye Camii** şerifindeki aşere-i mübeşşerenin (cennetle müjdelenen on kişinin) isimlerini yazdığı sırada bir musa-habe (sohbet, konuşma) arasında hiddet ederek Hazreti Ali'nin ismi-ni yazmayacağına yemin etmiş ve bunu kemal-i zevk (büyük bir zevk-

(31) Abdülkadir Akınsu, Osmanlı Şeyhülislamı, S.226-229, Ankara 1972.

(32) Babalık, 15 Eylül 1927.

(33) Aff Evren, Konyalı Bazı Muharrirler, Şairler, Hat-tatlar, Konya 1937, s.28-29.

(34) Veli Sabri Uyar, Bilginler, Konya, S. 127-128. s. 15; Mahmut Sural, 50 Yıl Öncesinden Konya, Yeni Konya 18 Ekim 1975. Saime Yardımcı, "Karahafızlar", Konya'da Asırlık Bir Çınar", Konya 2011, s. 286-291.

le) ve hutut ile Mustafa Efendi ikmal (tamam) etmiştir.

Ezvak-i hayatiyenin her nev'ini görüp geçiren demlerinde o kadar iyadane sarılmıştır ki bu hareketi eski halini bilenlerin hayretini mucip olmuştur.

İstanbul'da böyle zahidane, pek ziyade mütevaziane bir sa'y ile imrar-ı hayat etmekte olan Mustafa Efendi 1320/1902 tarihinde terk-i hayat etmiş ve Edirne Kapısı civarındaki kabristana defn olunmuştur. Mahdumu muhteremi Konyamızın yeni **mebusu Hüsnü Bey** efendinin nezdinde elyevm kıymetli yazıları mevcuttur.

12- HACI ALİ RIZA EFENDİ

Son zamanlarda şehrimizde yetişen hattatlardan biriside **Çopurkadı** namıyla anılan **Hacı Ali Rıza Efendi**'dir.⁽³⁵⁾

Konya'nın Ahmet Fakih Mahallesi'nde **Ekincioglu Seyyid Ahmet Efendi** mahdumdur. 1260/1844'de doğmuş, ilk tahsilini ikmal ederek kadılığa heves etmiş, burada bir heyet huzurunda imtihan vermiş, evrak-ı imtihanıyesini İstanbul'ca kabul edildikten bazı kazalarda kadılık yapmış sonra Konya Mahkeme-i Şer'iyesi İkinci Kâtipliğine tayin edilerek uzun

müddet tarih vefatı olan 1323/1905 tarihine kadar burada ifayı vazife eylemiştir. Başlıca mahareti ta'lik yazısındadır.

Torunu ilk tedrisat müfettişi **Remzi Bey** yedinde (ellerinde, yanlarında) levhaları vardır. Merhum taassubun aleyhinde hoş sohbet, rind-meşreb, ehli aşk bir zat idi.⁽³⁶⁾

VI. ESKİ HATTATLARIMIZDAN

13- OSMAN HAKİ EFENDİ

Çok değerli hattatlarımızdandır. 1210/1795'de **Sille**'de doğmuştur. Babası **Kadı Rüştü Efendi** dedesi de **Hace Hakkı Efendi**'dir. Baba dedesinin her ikisinin de tabiat şiirleri ve birçok gazelleri vardır.

Osman Haki Efendi,⁽³⁷⁾ Sille'nin mahalle mekteplerinde okumuş, ta'lik yazıyı babasından öğrenmiş ve babasının Üsküp Kadılığı'nda bulunduğu sırada **Üsküplü Şeyh Şaban Efendi**'den de hem ders okumuş, hem de yazı yazarak icazetname almıştır. Sülüs, nesih, ta'lik, divan yazılarında meharet-i kamilesi vardır.

Pek çok Mushaf, kitap, levhalar yazmış, birçok kimselere yazı hoca-

(36) Babalık, 5 Teşrinievvel/Ekim 1927

(37) Silleli Osman Haki Efendi hakkında Veli Sabri Uyar şunları kaydeder: "1210/1795 yılında Sille'de doğmuştur. Babası Kadı oğullarından Ali Rüştü Efendi'dir. Sille mahalle mektebinde iptidai tahsilini bitirmiştir. Talik yazıyı babasından öğrenmiştir. Babası Üsküp'te kadı iken orada Şeyh Şaban adında bir zattan medrese dersiyile Hattatlığı öğrenmiştir. Ve ondan icazet almıştır. Sülüs, nesih, talik ve divani yazılarında ihtisası vardı. Pek çok Kur'an ve kitap ve risale ve levhalar yazmıştır. Çok kimselere yazı hocalığı yapmıştır. Kendisi meşayih'ten ve Mevlevi tarikinden idi. Meşayih-i Kadiriyye'den Borlu Ahmet Kuddusi ile muasır idi. Hazreti Mevlana'ya olan muhabbetinden dolayı güne seher vakitinde Sille'den gelir sabah namazını Dergâh-ı Mevlana'da kılar olduğu torunları tarafından rivayet edilmektedir. 1252/1836 yılında vefat etmiştir. Sille'nin Aşağı mezarlığında metfundur. Kabir taşındaki kitabesi şudur: "Hüvelbaki, ehl-i dilin seher goncası, cennet ilinin taze güli, kutbu velayet şahı veli Şeyh Osman Haki bin Ali kaddesallahu sırrahu ruhu için Fatıha. Ramazan 25, sene 1252." bakınız Hattatlar Armağanı, Konya, Temmuz-Ağustos 1949, sayı:129-130, s.21; Hacer Kara-Hatice Danişık, s.60-61.

(35)Hacı Ali Rıza Efendi hakkında Veli Sabri Uyar, şunları kaydeder: "1260H/1844 M. senesinde Konya'nın Ahmet Fakih mahallesinde doğmuştur. Ekin-ciogullarından Seyit Ahmet'in büyük oğludur. İlk tahsilini mahalle sıbyan rnektebinde bitirdikten sonra medreseye gelmiştir. Konya'nın büyük âlimlerinden ders okumuştur. Kendisi zeki ve dirayetli olduğundan kadı olmasını istemiştir. Müracaatı üzerine bir heyeti mümeyyize muvacehesinde imtihan vermiştir. Bu suretle Kazalarda Kadılık yapmıştır. Sonra Konya mahkeme-i şer'iyeye ikinci kâtipliğine tayin edilmiştir. Birçok zamanlar Bazı mahkeme-i şer'iyede bulunmuştur. "Çopur kadı" demekle maruf idi. Çok güzel talik yazısı vardı. El yazısı ile yazdığı levhalar mevcuttur. Latifeyi sever, hoş sohbet ve malumatlı bir zat olup 1323 senesinde vefat etmiştir. Üçler mezarlığında metfundur. Kabir taşındaki kitabesi şudur: "Konya mahkeme-i şer'iyeye katibi Hacı Ali Efendi ruhuna Fatıha, 1324" bakınız: Hattatlar Armağanı, Konya, Eylül Ekim 1946 1949, sayı:95-96, s.22; Afif Evren, Konyalı Bazı Muharrirler, Şairler, Hattatlar, Konya 1937, s.30-31.

lığı yapmıştır.

Yazı yazarken nasıl yazdığına bakanlara öfkelenir ve “Yazayım da yıl on ay bakasın!” dediğini söylerler. 1235/1819 ve 1245/1829 tarihinde yazdığı iki Mushaf-ı Şerifi Türbe Kütüphanesi’ndedir. 1266/1849 senesinde 65 yaşında olduğu halde **Sille**’de vefat etmiştir.

Başlıca yetiştirdiği hattatlardan **Mehmet b. Ali** namında bir zatın 1284/1867’de yazdığı bakır tezhipli meşin üstü bezeli bir Mushaf-ı Şerifi yine Türbe Kütüphanesi’nde mevcut ise de bu zatın terceme-i haline dair bir malumat elde edilememiştir.⁽³⁸⁾

VII. ESKİ HATTATLARIMIZDAN

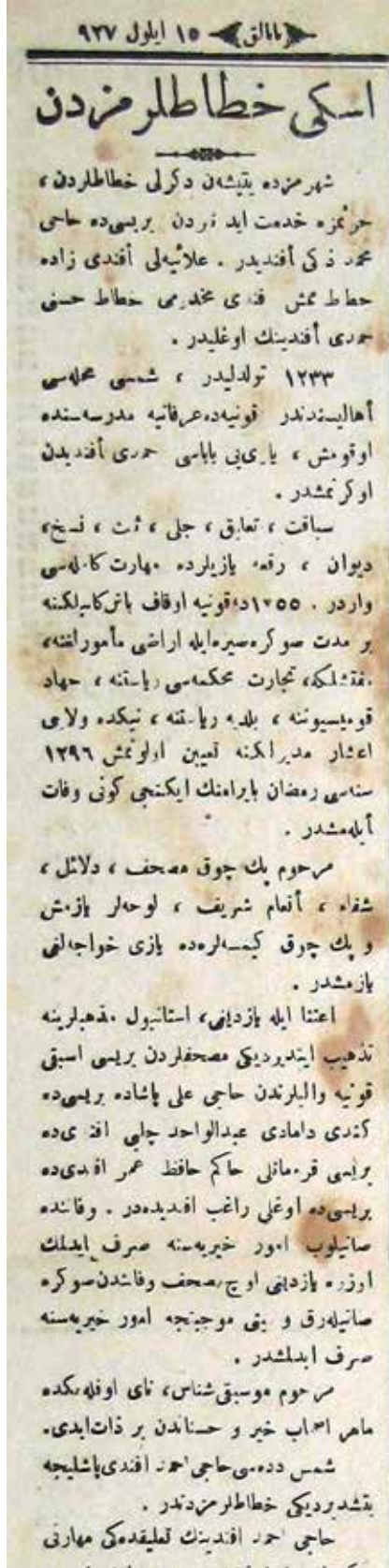
14- ÇOLAK HAFIZ MEHMET

Şehrimizde yetişen hattatlardan harsımıza hizmet edenlerden birisi de ham hattat hem müzehhip, hem mücellit olan hafız Mehmet efendidir. “**Çolak Hafız**” namıyla anılır.

Hoşhevan Saatçi Mahallesi ahalisindedir. 1190/1776R. tevelütüdür. Tahsili Konya’dadır. İyi mantık bilir, edebiyatla uğraşır, sehi, mükrim, iyi sedaya malik vucuh-u Kur’an’a vakıf, hatimle teravîh namazı kılar bir zat idi. Tahtatepen mahallesi sıbyan mektebinde muallim ve mahallesindeki mescide imam bulunurdu.

Hutut-u mütenevviai milliyemizde mehareti kamilesi vardır. Pek çok kitap, eczayı şerife, musgah, Delail, Enamlar, levhalar yazmış tezhip ve teclid etmiş, pek çok imam, hafız, hattat yetiştirmiştir.

Mektepte kendisine gelen hediyeleri fakir çocuklarına ve mahallesindeki fakirlere dağıtır idi. En iyi esvab ve kürkleri giyer, nümeyyiz

(38) Babalık, 25 Teşrinievvel/Ekim 1927.

müşkil-pesend, heybetli, latifeci bir zat idi.

Hamdizade Hacı Mahmut ve Hacı Ali Efendiler kendisinden okumuşlar ve ayrıca yazı icazetnamesi almışlardır. 1270/1845'te vefat etmiş o zamanın büyükleri cenazesinde bulunmuşlardır. Garibler mezarlığında metfundur. "Hafız" imzalı bazı gazelleri varsa da tetkikat, tetetbuatımız yazı üzerine olduğundan gazallerinden numune göstermedik."⁽³⁹⁾

Konya'mızda İslam sanatlarından Hüsnü Hat ve cilt sanatının gelişmesine yardımcı olan bütün hattatlarımıza Allah'tan rahmet dileriz.

KAYNAKLAR:

- Afif Evren, Yeni Konya, 28 Temmuz 1960
- Ali Işık, "Dolbay, Mehmet Zeki", Konya Ansiklopedisi, Konya 2012
- Babalık, 15 Eylül 1927
- Babalık, 17 Temmuz 1927
- Babalık, 25 Ekim 1927
- Babalık, 29 Temmuz 1927
- Babalık, 5 Ekim 1927
- Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü Arşivi, KMEM2-79
- Mehmet Ali Uz, Konya Kültürüne Hizmet Edenler, Konya 2008,
- Muzaffer Erdoğan, "İzahlı Konya Bibliyografyası", İstanbul 1952.
- Selçuk Es, Büyük Konya Ansiklopedisi, Koyunoğlu Müzesi
- Yeni Konya 27 Mart 1972 (Selçuk Es)

(39) Babalık, 27 Teşrinievvel/Ekim 1927.

Çolak Hafız Efendi

Kadizade Hacı Hamdi Efendi